

Gelibolu Yarımadasının Neofien Öncesi Stratigrafisi Ye Sedimentasyonu

Muhsin SÜMENGEN, Muhittin ŞEMALP, İsmail TERLEMEZ MTA Enstitüsü

Üst Kretase'den başlayıp yaklaşık Oligosen sonuna kadar devam eden, denizel ve karasal fasiyesteki 4 bin metreden fazla kalın bir istif Gelibolu Yarımadasında iyi bir şekilde korunmuştur. Bu istif içerisinde 10 formasyon ayırtlanmıştır. Bu formasyonlar üzerinde yapılan sedimentolojik ve paleontolojik incelemeler bunların her birinin değişik çökeltme ortamlarını yansıttığı anlaşılmıştır.

Üst Kretase - Paleosen yaşındaki Sarıöz Formasyonu orta - kaim tabakalı, bol makro, mikro fosilli mikritik kireçtaşlarından yapılmış, sığ deniz ortamındaki bir platform üzerinde çökeldikleri düşünülür. Batarya Tepe Formasyonu çamurtaşı ve marnlarla bunların içindeki mercer veya kama şeklindeki kumtaşı ve çakıllı kumtaşlarından yapılmıştır. Kama şekilli kumtaşları bir veya birden fazla aşınma çökeltme aşaması gösteren kanal dolguları şeklindedir. Kanal tabanlarında kaval yapısı, yük markası ve yük kalıpları; kumtaşlarında ise derecelenme ve çapraz tabakalanma gösterirler. Bu formasyonun çamurtaşı ve marnlarının kıta sahanlığı üzerinde, içlerindeki kumtaşı ve çakıllıların ise bu sahanlığı kesen denizaltı vadileri içerisinde çökeldiği düşünülür. Koyun Limanı Formasyonu yerel olarak gelişmiş olup dar yayımlıdır. Altındaki formasyonla tedrici geçişlidir. Formasyonun alt yarısı tümüyle masif veya laminar şeyi ile çok ince taneli kumtaşlarından, üst yarısı çoğunlukla kumtaşından yapılmıştır. Bunların arasında ince miltası, şeyi ve kömürlü seviyeler vardır. Kumtaşları iyi boylanmış. İçlerinde yerli yerinde lamellibrans ve gastropod fosilleri, ve bol miktarda kök izleri bulunmuştur. Bir delta ortamında çökeldiği yorumlanmıştır. Sağırtas Formasyonu kırmızı renkli masif çamurtaşları ile bunların arasındaki mercer ve kama şeklindeki kumtaşı, çakıllı kumtaşlarının kanallarından oluşmuştur. Tüm istif fosilsizdir. Çamurtaşları içinde taşınmış bitki fosilleri ve kalıç denilen kalsiyum karbonat yumruları vardır. Kanal dolguları alttan üste doğru tane boyunda incelme gösterirler. Bu formasyonun alüvyon ovası üzerindeki menderesli nehirler tarafından çökeltildiği düşünülür. Bu-

raya kadar anlatılan formasyonların Üst Paleosen - Alt Eosen süresinde çökelmiş oldukları saptanmıştır.

Orta Eosen yaşındaki Kozlu Tepe Formasyonu kireçtaşı, kumlu kireçtaşı ile az miktardaki kumtaşı ve çakıllı kumtaşlarından yapılmıştır. Bazı seviyelerinde ince kömür bantları ile mikro ve makro fosiller vardır. Bu çökellerin sığ bir deniz ortamında çökelmiştir. Burgaz Formasyonu masif çamurtaşı ve şeylerden yapılmıştır. Alt kısımlarından tüfit seviyeleri vardır. İçerisinde bol pelajik fosillerin bulunduğu bu formasyon oldukça derin deniz ortamında çökelmiştir. Küçük Anafartalar Formasyonu birden fazla türbidit istifinden yapılmıştır. İstifin alt kısmı bol miktarda şeyi ile az miktardaki ince tabakalı kumtaşlarından, orta kısım, eşit oranda şeyi ve kumtaşlarından üst kısmı ise tümüyle kumtaşı ve çakıllı kumtaşlarından yapılmıştır. Bu türbidit istifinin oldukça derin deniz ortamında ve kuzeydoğuya doğru ilerleyen deniz altı yelpazeleri tarafından çökeltildiği anlaşılmıştır. Kanlı Bent Dere Formasyonu; kumtaşı, çakıllıtaşı ve mutasından yapılmıştır. Yer yer ince kömür düzeyleri vardır. Kumtaşlarında bol bentonik fosil vardır. Bu çökeller bir kıyı çizgisi ve sığ deniz ortamında çökelmişlerdir. Çakıldere Formasyonu kırmızı renkli masif çamurtaşları ile bunların içerisindeki mercek ve kama şekilli kanal dolgularından yapılmıştır. Bu çökeller de menderesli nehirler tarafından çökeltilmişlerdir. En üst Armut Tepe Formasyonu başlıca kumtaşı ve çakıllıtaşıdan yapılmıştır. Çamurtaşı düzeyleri önemsizdir. Tabakalar aşınma yüzeyleri ile sınırlandırılmıştır. Çökellerin boylanması kötüdür. Omurgalı fosillerinin bulunduğu bu formasyon örgülü nehirler tarafından çökeltilmiştir.